

**MAKTABGACHA TA'LIM YOSHIDAGI BOLALAR IJODIY MUHITIDA
DIVERGENT TAFAKKURNI SHAKLLANTIRISH VA KONVERGENT
TAFAKKUR BILAN O'ZARO BOG'LIQLIGI**

Shokirjonova Fotimaxon Murodjon qizi

FarDu Maktabgacha ta'lim yo'nalishi 2-bosqich talabasi

fotimaxon0303@gmail.com

Abstract: *This article analyzes the interconnection of convergent and divergent thinking in the creative environment of preschool children. These two types of thinking are examined in terms of problem-solving, independent thinking, and shaping creative approaches in children's play activities. Additionally, the article provides recommendations on effective methods, exercise formats, and tools for fostering children's cognitive processes in a creative environment.*

Keywords: *Divergent thinking, convergent thinking, creative environment, independent thinking, critical thinking, play, effective methods, creative development.*

Annotatsiya: *Ushbu maqolada maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalar ijodiy muhitida konvergent va divergent fikrlashning o'zaro bog'liqligi tahlil qilinadi. Tafakkurning ushbu ikki turi bolalarning muammolarni hal qilish, mustaqil fikrlash va ijodiy yondashuvlarini shakllantirishda qanday rol o'ynashi ilmiy asosda ko'rib chiqiladi. Shuningdek, maqolada bolalar tafakkurini rivojlantirish uchun samarali metodlar, mashg'ulot shakllari va o'yinlar tavsiflanadi. Ijodiy muhitda bolalarning tafakkur jarayonlarini rag'batlantirishga doir tavsiyalar beriladi.*

Kalit so'zlar: *Divergent tafakkur, konvergent tafakkur, ijodiy muhit, mustaqil fikrlash, tanqidiy tafakkur, aqliy hujum, o'yin metodlari, ijodiy rivojlanish.*

KIRISH.

Divergent va konvergent fikrlash g'oyalarni o'rganish, maqsadlar sari harakat qilish va muammolarni hal qilish uchun bir-birini to'ldiradigan ikkita usuldir. Divergent va konvergent fikrlash ikkala fikrlash usullari bo'lib, ular [biz qilayotgan ishimizga](#) shunchalik chuqur integratsiyalashganki, biz ko'pincha ularning orqasida turgan nazariyalar haqida o'ylashni to'xtatmaymiz. Biz ko'pincha o'z sohamizdagi charchagan tushunchalarga qarshi chiqamiz, masalan, "qutidan tashqarida o'ylash", lekin biz hali ham bu ibora qilsa bo'lishidan oldin nimani anglatishini tushunishga harakat qilamiz. Vaqti-vaqti bilan asosiy narsalarga qaytish yaxshi. Konvergent va divergent fikrlash bir-biriga qarama-qarshidir, ammo har ikkalasi ham kundalik hayotda o'z o'rinlariga ega. Amerikalik psixolog JP Guilford 1950-yillarda atamalarini ishlab chiqdi, ular o'z nomlarini ular tasvirlangan muammolarni hal qilish jarayonlaridan oladi.

Divergent fikrlash qiyinchilikni o'z zimmasiga oladi va bu muammoning barcha mumkin bo'lgan drayverlarini aniqlashga harakat qiladi, so'ngra ushbu haydovchilarni hal qilishning

barcha usullarini sanab o'tadi. Divergent fikrlash, odatda, bir nechta ijodiy g'oyalarni baham ko'rish va ko'rib chiqish mumkin bo'lgan ochiq, erkin, o'z-o'zidan paydo bo'ladigan muhitda sodir bo'ladi. Odatda, bu shuni anglatadiki, ushbu turdagi fikrlash bilan shug'ullanadigan har bir kishi uzoq birlashmalar o'rtasida kutilmagan kombinatsiyalar va aloqalarni qidiradi. Divergent fikrlash, ayniqsa, spontan, chiziqli bo'lmagan tabiati tufayli ijodkorlikni uyg'otadi.

Divergent fikrlash mashqlarini o'rnatishda ishtirokchilar barcha g'oyalar haqiqiy ekanligini bilishlari kerak. Bundan tashqari, barcha ishtirokchilar teng ravishda hissa qo'shishlarini ta'minlash muhim. Amalda, divergent fikrlash ko'pincha miya hujumi yoki erkin yozish bilan bog'liq.

Divergent fikrlashni rag'batlantirish uchun siz foydalanishingiz mumkin bo'lgan juda ko'p turli xil texnikalar mavjud. Sizga eng mos keladiganini topish juda muhim — har kim har xil va biror narsani sinab ko'rish, u ishlayotganini tushunib, boshqa texnikaga o'tish yaxshidir. Masalan:

- **Aqliy hujum:** Guruhda muammoni hal qilishning ushbu umumiy usuli bir nechta odamlarning g'oyalarni qo'shishni va taqdim etilgan g'oyalar atrofida muhokama qilishni o'z ichiga oladi. Barchani ishtirok etishga va to'g'ri yoki noto'g'ri javoblardan qo'rqmaslikka undash mashg'ulot va turlicha fikrlashni yaxshilashga yordam beradi.

- **Nominal guruh texnikasi:** bu [tuzilgan aqliy hujumning bir shakli](#) bo'lib, u odamlar jimgina g'oyalarni ishlab chiqarishdan boshlanadi, so'ngra bu g'oyalarni almashish va muhokama qilish orqali o'tadi. G'oyalarning jimgina avlodi xonadagi hammaning ovozi teng bo'lishini ta'minlaydi, balki eng ommabop emas.

- **Jurnal yuritish:** xayolingizga kelgan har qanday o'z-o'zidan paydo bo'ladigan fikrni yozib olish imkonini beruvchi ajoyib texnika. Fikrlarni ular sodir bo'lganda yozish ularni keyinroq qayta ko'rib chiqishga imkon beradi.

- **Stsenariy rolli o'yin:** foydalanuvchilar o'zlarini qo'yishlari va stsenariyni o'z tasavvurlari va o'zlarini personajlar (mahsulot foydalanuvchilari) o'rniga qo'yish orqali amalga oshirish uchun taklifni taqdim etishni o'z ichiga olgan uslub.

- **Aqliy xaritalash:** Ushbu vizual uslub aqliy hujum bilan bog'liq fikrlarni vizual xaritaga aylantirishni o'z ichiga oladi.

Harakatdagi divergent fikrlashning ajoyib namunalaridan biri Twitterning dastlabki kunlaridir. Twitter o'z ilovalarida Minimal Viable Product (MVP) yondashuvini qo'lladi. Ular aniq amaliy ilova yoki bozorga ega bo'lmagan onlayn xizmatni yaratdilar, odamlar undan qanday foydalanishini ko'rish uchun uni ishga tushirdilar, so'ngra ushbu foydalanishni ta'kidlash uchun Twitterni aniqladilar. Bu nimanidir ishga tushirish va keyin bozor nima ekanligini aniqlash o'q o'tkazmaydigan strategiya degani emas. Twitter misolida u ishladi. Aksariyat hollarda unday emas. Siz shunchaki muvaffaqiyatsizliklar haqida eshitmaysiz.

Konvergent fikrlash, aksincha, diskret muammolarni tez va samarali hal qilish uchun turli manbalardan to'plangan g'oyalarning cheklangan to'plamidan optimal yechimni tanlash amaliyoti sifatida tanilgan.

Konvergent fikrlash eng yaxshi javobga muhtoj bo'lgan paytlarda qo'llaniladi va siz qaror yoki yechimni boshqarish uchun kerakli ma'lumotlar va ma'lumotlarga kirish imkoniga ega ekanligingizga ishonasiz. Konvergent fikrlash odatda mavzu bo'yicha tezkorlik, aniqlik va bilimni talab qiladi, shuning uchun jamoa mutaxassislar va tegishli ma'lumotlarga kirish imkoniga ega bo'lganda foydalanish yaxshiroqdir. Jamoa ushbu ma'lumotlarni tahlil qiladi va to'g'ri qaror qabul qiladi.

Konvergent va divergent fikrlash ikkala fikrlash usulidir, lekin spektrning bir-biriga qarama-qarshi tomonida joylashgan. Divergent fikrlash ijodkorlikka asoslanadi; u o'z-o'zidan va chiziqli bo'lmagan - har qanday mumkin bo'lgan yechimlarni ko'rib chiqadi. Konvergent fikrlash tuzilishga asoslangan bo'lsa; Bularning barchasi samaradorlikka bog'liq va chiziqli - mumkin bo'lgan eng yaxshi yechimni izlaydi.

Muammoni hal qilishning umumiy amaliyoti ikkalasining kombinatsiyasidan foydalanishdir. Iloji boricha ko'proq g'oyalar yaratish uchun turli xil aqliy hujum seansidan boshlang. Aqliy hujum natijasida paydo bo'lgan tashabbuslarni guruhlash va birinchi o'ringa qo'yish uchun xaritalash mashqiga o'ting.

Tafakkurning ikkala usuli ham ijodiy ish uchun ham, murakkab masalalarning yechimlarini qurishni talab qiladigan ishlar uchun ham muhim va zarurdir. Shunday qilib, divergent fikrlash odatda ijodkorlik bilan bog'liq bo'lsa va konvergent fikrlash mantiq bilan chambarchas bog'liq bo'lsa-da, agar siz faqat bitta usuldan foydalansangiz, muammoning innovatsion va oqlangan yechimini topish qiyinroq bo'ladi. Shuning uchun biz fikrlashning ikkala turidan ham foydalanishga moyilmiz.

Ko'pgina o'qitish vazifalari singari, konvergent va divergent savollarni yozish bajarishdan ko'ra osonroqdir. Asl konvergent va divergent savollarni qanday yozish kerak. O'zingizda konvergent va divergent savollarni yaratish uchun ushbu maslahatlarni yodda tuting:

- **Boshiga e'tibor qarating** -- Savol yaratishning nozik jihatiga kirishdan oldin, birinchi bir necha so'z eng muhimi ekanligini tushunishingiz kerak. Buning sababi, ular sizga qanday javoblar olishingizni ko'p jihatdan hisoblashadi. Konvergent savollar odatda "kim", "nima", "qayerda" yoki "qachon" bilan boshlanadi. Turli xil savollar odatda "qanday bo'lishi mumkin", "nima bo'lishi mumkin" yoki "taxmin qilinishi mumkin" bilan boshlanadi.

- **Javoblarni uzoq va keng qidiring** -- Savolni tekshirish javoblarni topishdan boshlanadi. Konvergent savollarga javob berishda qiynalmasligingiz kerak. Darslik, dars eslatmalari yoki onlayn manbani varaqlash aniq javob berishi kerak. Boshqa tomondan, bunday tadqiqot usullari orqali turli xil savolga aniq javob topa olmaslik kerak. [Siz talabalarni tanqidiy fikrlashdan](#) kelib chiqqan asl javoblarni berishga undayapsiz .

- **Divergent savollardan oldin konvergent savollarni tuzing** -- Agar siz divergent savollarni o'ylab topishga qiynalsangiz, konvergent savollardan boshlang. Ko'pincha, uch-to'rtta konvergent savollarni yozish jarayoni ularni bir-biridan farq qiladigan savolga

TA'LIM, TARBIYA VA INNOVATSIYALAR

IV son, Mart

birlashtirishga imkon beradi. Divergent so'rovlar "taxmin qil" kabi iboralar bilan boshlanadi degan fikrni ko'rib chiqing. "Faraz qilaylik" degan savolga javob "nima", "kim" va boshqa konvergent savollarga javoblarni tushunishdan kelib chiqadi.

Asboblar qutingizdagi misollar va o'z savollaringizni yaratish bo'yicha maslahatlar bilan siz ularni so'rash uchun mos vaqtni hisobga olishingiz kerak.

Darslar davomida, o'qish vaqtlaridan oldin va butun bo'limlar yakunida konvergent va divergent fikrlashni rag'batlantirish va baholash imkoniyatlari paydo bo'ladi. Konvergent fikrlashni rag'batlantirish uchun to'rtta imkoniyat va buni qanday qilish kerak:

1. Siz matematika darsining o'rtasida turibsiz va so'z muammosiga yetib keldingiz. Muammoni hal qilish jarayonini darhol boshlamang. Buning o'rniga, bolalarga besh daqiqa mustaqil ish berishdan oldin ular bilan so'zlarni o'rganing. Malumot uchun o'z eslatmalari va darsliklaridan foydalanib, ular muammoni hal qilish uchun zarur bo'lgan funktsiyalarni aniqlashlari mumkin.

2. Tarix, ijtimoiy fanlar yoki til san'ati darslarida taqdim etayotgan kontentingiz yetarli darajada keng bo'lib, siz o'quvchilar uni qayta ishlashda qiynalishini taxmin qilasiz. Tez tabaqalashtirilgan ko'rsatma mashqi sifatida talabalarning kichik guruhlariga jismoniy vaqt jadvalini va voqealar ro'yxatini taqdim eting. Ulardan voqealarni vaqt jadvaliga qo'yishlarini so'rang, bu esa kontekstuallashtirishga yordam beradi.

3. Siz ma'ruza uslubida dars o'tayapsiz va bolalarga savolga javob berish imkoniyatini bermasdan, yechim taklif qilishdan qochmoqchisiz. Ammo ular javob berishga qiynalmoqda. Konvergent fikrlashni faollashtirish uchun potentsial javoblarni bir nechta tanlov uslubida taqdim eting. "Matnni kim yozgan?". bu "muallif"mi, yoki "muallif" ?

Xulosa.

Konvergent va divergent fikrlashning kuchli buyruqlarini ishlab chiqish bolalarga mashg'ulotda va undan tashqarida qiyin muammolarni hal qilish imkoniyatini berishi kerak. Bundan tashqari, fikrlash uslublaridan mustaqil va birgalikda foydalana olish, ko'plab loyihalarda, guruh faoliyatida va baholash shakllarida muhim ahamiyatga ega. Shuning uchun ikkala va qo'shimcha ko'rsatmalarni taklif qilishda konvergent va divergent fikrlashni qo'llash imkoniyatlarini ta'minlash juda muhimdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. <https://www.thinkcompany.com/blog/divergent-thinking-vs-convergent-thinking/>
2. <https://www.thinkcompany.com/blog/a-simple-guide-to-work-journaling/>
3. <https://www.thinkcompany.com/guides/beginners-guide-design-thinking/>